

INKARNATORINEN PELASTUSOPPI – SPIRITUALISMI

Otsikon sisältämä asiapari on saanut kovin vähän huomiota osakseen syntisen ihmisen pelastumista käsiteltäessä. Seuraavat ajatukset ovat vain suppea ja pelkistetty avaus keskustelulle tästä mielestäni uskon ydinkohdasta. Toivon, että toiset vievät asiaa syvemmälle.

1. Inkarnatorinen pelastusoppi

Inkarnaatio (lat. *incarnatio*) tarkoittaa lihaksitulemista. Teologisessa kielessä inkarnaatiolla viitataan Jumalan ihmiseksi syntymiseen Jeesuksessa Kristuksessa. Inkarnaation ihme tapahtui neitsyt Marian kohdussa tämän tulesa raskaaksi Pyhästä Hengestä, enkeli Gabrielin ilmoituksen mukaisesti ja hänen sanansa vaikutuksesta. Inkarnaation hyväksyminen on samalla uskoa luomiseen. Jumala loi maailman ja ihmisen ja lopulta tuli itse ihmiseksi.

Kun Jumala halusi pelastaa ihmisen, hän *inkarnoitui* Jeesuksessa Kristuksessa, tuli lihaksi yhdeksi meistä. Hänessä Luoja ja luotu, Jumala ja ihminen, ovat erottamattomasti ja toisiinsa sekoittumatta yhdessä persoonassa, ensin täällä maan päällä, sitten ylösnousemuksen ja taivaaseen astumisen jälkeen iankaikkisesti.

Edelleen inkarnaatio on luterilaisen sakramenttiteologian ymmärtämisen lähtökohta. Kristuksen todellinen läsnäolo (reaalipreesenssi) pyhissä sakramenteissa, kasteessa ja ehtoollisessa, on analoginen tapahtuma Kristuksen lihaksitulemisen kanssa. Maailman Luoja tulee osaksi luomakuntaansa. Jumala on kosketuksissa luomansa ihmisen kanssa käyttäen välineenään luomaansa ainetta ja lahjoittaen siinä itsensä. Eikä kysymyksessä ole yksinomaan tämä soteriologinen perusprinsiippi, vaan – kuten Luther opettaa ihmisen kutsumuksesta – Jumala lähestyy ja palvelee meitä myös aineellisen välineen eli lähimmäisen kautta molempiin suuntiin: minä naapurille ja naapuri minulle, minä palvelen Kristusta hänessä ja hän palvelee Kristusta minussa.

Jumala tekee ihmisen Jeesuksen pelastusteosta osalliseksi ja saattaa hänet Jeesuksen yhteyteen käyttämällä välineinään antamaansa sanallista ilmoitusta, Raamattua ja Jeesuksen asettamia sakramenteja, kastetta ja ehtoollista. Sakramentit ovat Jumalan Sana *inkarnoidussa*, aineellisessa muodossa. Kasteessa me tulemme yhdeksi ruumiiksi Jeesuksen Kristuksen kanssa ja taivasten valtakunnan perillisiksi hänessä (Gl 3:16, 26-29).¹ Ehtoollisen sakramentissa me syömme hänen

¹ Miksi on tärkeätä olla osa Kristuksen ruumista eli kuulua Kristuksen ruumiiseen? Eikö riitä, että uskoo ja luottaa Kristukseen ja kuuluu hänelle? Jumala oli antanut kerran Abrahamille lupauksen suuresta siunauksesta, jonka mukaan yksi ainoa Abrahamin jälkeläinen, Kristus, tulee perimään koko Jumalan valtakunnan kaikkine aarteineen (1 Ms 22:18; Gl 3:16). Apostoli Paavali osoittaa, että kaikki, jotka ovat kastetut Jeesukseen Kristukseen ja elävät uskon yhteydessä häneen, kuuluvat Kristukseen ja muodostavat Jeesuksessa Kristuksessa sen ”jälkeläisen”, jota lupaus koskee (Gl 3:26-29). He ovat ”yksi” [εἷς, *heis*, maskuliinimuoto] eli yksi henkilö, Kristus Jeesus, eikä vain ”yhtä”, kuten KR-38 sanoo, jolloin kreikkalaisessa tekstissä pitäisi olla *ἕν* (*hen*) eli neutrimuoto.

KR-92 kääntää: ”Ja jos te kerran olette Kristuksen omia, te olette Abrahamin jälkeläisiä ja saatte periä sen, mikä hänelle oli luvattu.” Kyseinen käännös tuhoaa Paavalin koko päättelyketjun. Meitä ei nimittäin Paavalin mukaan auttaisi, vaikka olisimme ”Abrahamin jälkeläisiä” (KR-92), sillä koko perintö on annettu yhdelle ainoalle Abrahamin jälkeläiselle, Kristukselle. Vaikka kuinka olisimme Kristuksen omia ja Abrahamin lapsia, me jäisimme ilman perintöä ja köyhiksi, jos emme olisi Jeesuksessa Kristuksessa. Vain hänessä, hänen ruumiissaan, me pääsemme siunauksesta osallisiksi ja perimme Jumalan valtakunnan. Uudestisyntyminen kasteessa on uudestisyntymistä Kristukseen, ei uudestisyntymistä Kristuksen ulkopuolelle.

² ”Jeesus sanoi heille: ”Totisesti, totisesti: ellette te syö Ihmisen Pojan lihaa ja juo hänen vertaan, teillä ei ole elämää. Mutta sillä, joka syö minun lihani ja juo minun vereni, on ikuinen elämä, ja viimeisenä päivänä minä herätän hänet. Minun lihani on todellinen ruoka, minun vereni on todellinen juoma. Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, pysyy minussa, ja minä pysyn hänessä. Isä, joka elää, on minut lähettänyt, ja niin kuin minä saan elämäni Isältä, niin saa

lihansa ja juomme hänen verensä. Ehtoollisen leivässä ja viinissä saatava Jeesuksen liha ja veri ovat se todellinen leipä ja todellinen juoma, jossa on iankaikkinen elämä ja joka pitää meidät hänessä ja hänet meissä (Jh 6: 53-58).² Eikä tässä kaikki.

Kun kasteessa Kristuksen yhteyteen liitetty uskova kuolee, hänen henkensä eroaa hänestä ja menee Kristuksen luo. Siellä Kristuksen läsnäolossa hän odottaa ylösnousemuksen päivää, jolloin henki inkarnoituu kirkastettuun ruumiiseen ja näin inkarnoituneena kokonaisena ihmisenä hän elää Kaikkivaltiaan luona taivaan kodissa iankaikkisesti.

Kristityn ja hänen Herransa välinen suhde on todellinen, sillä Raamatun Jumala on Elävä Jumala. Pyhä Henki ihmisyksilössä on Jumalan lapseuden sinetti. Yksilö elää Jumala-suhdettaan todeksi tässä ajassa osana seurakuntaa, yhteydessä toisiin kristittyihin ja yhteydessä armovälineisiin.

Tiivistelmänä totean: Koko ihmisen pelastuminen iankaikkiseen elämään on inkarnatoristen tapahtumien tulosta: Ensin Jumala inkarnoituu, tulee aineelliseen muotoon Jeesuksessa Kristuksessa. Sitten Jumalan sana inkarnoituu, saa aineellisen muodon sakramenteissa, kasteessa ja ehtoollisessa. Lopuksi Jumalan lapsen henki, joka odottaa Ylösnousseseen Jeesuksen Kristuksen luona ylösnousemuksen päivää, inkarnoituu ylösnousemuksessa kirkastettuun ruumiiseensa.

Näin ylösnousemuksessa inkarnoitunut ihminen, jonka Jumalan Henki oli liittänyt inkarnoituneen sanansa eli kasteen kautta inkarnoituneeseen Jeesukseen Kristukseen, ja jota Jumalan Henki oli ravinnut ja vahvistanut ehtoollisessa inkarnoituneella sanalla eli Jeesuksen Kristuksen ruumiilla ja verellä, taivaallisella leivällä ja juomalla, elää iankaikkisesti taivaassa.

Näin Raamatussa ilmoitettu Kolmiyhteisen Jumalan suunnitelma syntisen ihmisen pelastamiseksi toteutuu. Jumalan ihmiskunnalle valmistama pelastus perustuu läpeensä Jumalan ja hänen sanansa inkarnoitumiseen, tulemiseen aineeseen, jossa luominen ja lunastus yhtyvät. Raamatun pelastusoppi on inkarnatorinen.

2. Spiritualismi

Jumalan arkkivihollinen, Saatana kohdistaa koko raivonsa Jumalan valmistamaan ihmisen pelastussuunnitelmaan, joka riistää häneltä syntiinlankeemuksessa häneen liittyneen ihmiskunnan takaisin iankaikkisen Jumalan yhteyteen. Koska inkarnaatio on yksi keskeisimmistä asioista Jumalan pelastussuunnitelmassa, sen tähden Satanan viha kohdistuu myös sitä vastaan koko Jumalan valmistamassa pelastussuunnitelman ketjussa. Tämä tulee näkyviin läpi kristillisen kirkon historian ns. spiritualismissa, joka pyrkii irrottamaan pelastuksen inkarnaatiosta kieltämällä Jeesuksen neitseellisen sikiämisen, se on Jeesuksen jumaluuden ja hänen läsnäolonsa aineellisissa armonvälineissä.

Sana spiritualismi (lat. spiritualis, 'henkinen, hengellinen') tarkoittaa henkisyysoppia. Spiritualismin vastakohtana on materialismi. Spiritualismi vierastaa aineellisuutta, materialismi henkisyttä. Uskonnollinen spiritualismi pitää yksilön välitöntä yhteyttä Jumalaan ulkonaista kirkkoa, Raamattua ja sakramenteja tärkeämpänä. Kirkkohistoriassa mm. montanolaiset, donatolaiset, keskiajan mystikot, ja erilaiset pietistiset liikkeet ovat edustaneet spiritualismia.

---

minulta elämän se, joka minua syö. Tämä on se leipä, joka on tullut alas taivaasta. Se on toisenlaista kuin se ruoka, jota teidän isänne söivät: he ovat kuolleet, mutta se, joka syö tätä leipää, elää ikuisesti.' (Jh 6:53-58.)"

2.1. Gnostilaisuus

Ehkä ensimmäisenä merkittävänä spiritualismin edustajana uuden liiton ajalta on kuitenkin mainittava gnostilaisuus, joka vaikutti varsinkin 100- ja 200-luvuilla Välimeren alueelta aina Keski-Aasiaan saakka. Se oli **synkretistinen uskonnollinen** liike, joka kilpaili monien ajan **uskontojen**, myös **kristinuskon** kanssa. Muuan muassa Uudessa testamentissa olevien Johanneksen kirjeiden katsotaan olevan osittain taistelua gnostilaisuutta vastaan. Gnostilaisuus tulee kreikan sanasta ”gnosis” (γνῶσις), joka tarkoittaa ”tietoa”. Gnostilaiset käsitykset perustuivat juutalaisuuteen, kreikkalaiseen **platonismiin** sekä varhaiseen **kristinuskoon**.

Gnostilaisuudessa viitataan mm. sellaisiin uskonnollisiin **myytteihin**, joiden mukaan kaikkeus on pahan tai tietämättömän alemman **luojajumalan** luomus, ja **pelastus** viittaa pelastavaan tietoon ihmisen jumalallisesta alkuperästä ja **sielun** vapautumiseen ruumiin vankilasta.

Gnostilaisuuden todellisuuskäsitys oli jyrkän dualistinen, **kaksijakoinen**. **Luominen** kuvattiin gnostilaisissa myyteissä usein **hyvän** ja **pahan** voimien taistelun ja jumalallisen lankeamisen lopputuloksena. Käsitys maailman luomisesta sisälsi useampia **jumaluuksia**. Aineellisen todellisuuden luoja oli alempi jumalolento, demiurgi, joka oli syntyisin jumalallisessa maailmassa tapahtuneesta häiriöstä. Tämä loojajumala halusi luoda täydellisen maailman, mutta epäonnistui. Luojaumalan täydellinen maailma olisi ollut kuolematon ja katoamaton.

Luomisen epäonnistumisen vuoksi gnostilaiset pitivät aineellista maailmaa *toisarvoisena tai pahana*, mutta koska ihmisen sielun alkuperä on kuitenkin jumalallisessa todellisuudessa, kaikkein korkeimman jumalan luona, on *aineesta vapautuminen* mahdollista gnostilaisten välittämän salaisen pelastavan *tiedon* avulla. Pelastavaan tietoon kuului tieto siitä, mistä ihminen on peräisin, missä tilassa hän on nyt ja mihin hän voi päästä. Aineellinen sana eli sakramentit eivät tietenkään voineet kuulua gnostilaisuudessa Jumalan pelastaviin työvälineisiin.

2.2. Uskonpuhdistuksen reformoitu siipi

Uskonpuhdistuksen reformoitu siipi edustaa selvästi spiritualistista uskonkäsitystä. Tämä näkyy heidän sakramenttiopistaan. Reformoidussa kirkossa sakramentit eivät ole pelastuksen välineitä; niillä on vain kuvaannollinen merkitys. Ehtoollisen ”tämä on” (hoc est) on heillä vaihtunut muotoon ”tämä merkitsee”. Samoin on käynyt heidän kasteteologialleen. Kaste on armon lupaus, ei armon väline. Kaste on symbolinen ja kuuliaisuuden teko, ei Jumalan antama pelastuksen sakramentti.

Reformoitua pelastuskäsitystä hallitsee kaksinkertainen predestinaatio-oppi, jonka mukaan Jumala on kaikkivaltiudessaan määrännyt jo ennen aikojen alkua toiset pelastukseen ja toiset kadotukseen, ja Kristus on kuollut vain pelastukseen määrättyjen puolesta. Ihmisen asema Kristuksen kirkossa määräytyy predestinaatiosta käsin. Kaikki, jotka on säädetty pelastukseen, pelastuvat armonvälineistä riippumatta.

Predestinaatio-opin lisäksi reformoidun kirkon sakramentti-käsitykseen vaikuttaa myös heidän toinen rationalistinen erityisoppinsa, jonka mukaan ”äärellinen ei voi sisältää ääretöntä” (finitum non est capax infiniti), Luoja ei mahdu luotuun. Sen tähden Kristus ei voi olla armonvälineissä, ei ainakaan sakramenteissa. Sveitsin reformaattorit näkivät henkisen ja aineellisen jyrkästi toistensa vastakohtina. Usko ei voinut perustua mihinkään aineelliseen, kuten kasteeseen tai ehtoolliseen, jotka ihminen pystyy torjumaan, koska silloin predestinaatio voisi kumoutua. Näin reformoidussa teologiassa suora Jumalan ilmoitus korostuu. Reformoidussa kristillisyydessä armonvälineiden inkarnatorisuus on mahdottomuus.

2.3. Pietismi

Lutherin kuoleman jälkeen hänen läheinen työtoverinsa *Melanchthon* alkoi etsiä mahdollisuuksia luterilaisten ja reformoitujen välisen repeämän korjaamiseen. Augsburgin tunnustuksen

kirjoittamisen jälkeen Melanchthonin kasteteologia kehittyi suuntaan, jossa kaste ja sen sisältö (signum ja res) irtautuvat toisistaan. Hän alkoi puhua kasteesta armon merkkinä, joka viittaa armoon, ei enää armonvälineenä, jossa armo annetaan. Hän lähestyi näkemystä, jossa kaste on armon tarjous, ei enää vaikuttava (efektiivinen) armonväline. Vanheneva Melanchthon horjui myös lapsen uskon suhteen.

Ortodoksisella kaudella myöhäistä Melanchthonia seuraten kasteen efektiivisyys armonvälineenä heikkeni. Osa seurasi Lutheria, osa Melanchthonia. Osa myöhäisortodoksian teologeista ajautui katolisen kirkon ja reformoitujen ristipaineessa erottamaan kasteen ja uudestisyntymisen toisistaan. Ortodoksian ajan kasteteologiaa alkoi entistä enemmän hallita liittoterminologia. Osa teologeista kielsi myös pienen lapsen uskon. Osalle heistä kasteen jälkeiset kääntymykset eivät olleet enää kasteeseen palaamista vaan uudestisyntymisiä.

Puhdasoppisuutta seurasi *pietismi*, joka keskittyi luterilaisen teologian ja armonvälineiden korostamisen sijasta ihmisen henkilökohtaiseen Jumala-suhteeseen ja niin sanottuun sisäiseen kristillisyyteen. Vähitellen pietismissä syntyi eri suuntauksia lähinnä merkittävien persoonallisuuksien ympärille. Näin saivat alkunsa esimerkiksi hallelainen, württembergiläinen eli beekiläinen ja zinzendorfilainen pietismi.

Pietismissä näkökulma siirtyi pietismin suuntauksesta riippumatta yhteisöstä eli kirkosta yksilöön, ulkoisesta sisäiseen. Tämä kehitys liittyi modernin ajan alkuun ja individualismin nousuun filosofiassa ja yhteiskunnallisessa ajattelussa Euroopassa. Kyseinen descartesilainen³ filosofia heijastui myös teologian tekemiseen. Ajattelun ja hengellisen elämän painopiste siirtyi objektista subjektiin, Jumalasta ihmiseen, armonvälineistä armon kokemiseen. Vanhurskauttaminen, uudestisyntyminen ja pelastus irtoavat kasteesta. Inkarnatoriset, aineelliset armonvälineet menettävät asemansa pelastuksen välineinä. Korostetuimmin tämä tulee näkyviin württembergiläisessä pietismissä, joka sai erityisesti Suomessa laajasti jalansijaa 1800-luvun loppu- ja 1900-luvun alkupuoliskolla. Pelastusvarmuutta etsittiin silloin omista kokemuksista, ei Jumalasta ja armonvälineistä, ei ainakaan sakramenteista.

2.4. Suora ilmoitus ja hurmahenkisyys

Jumalan pelastusilmoitus Raamatussa on meille riittävä ja samalla terveen uskonelämän turva. Jos haemme pelastusvarmuutta Jumalan antamien armonvälineiden, Raamatun sanan ja sakramenttien ulkopuolelta, ns. (Jumalan) suorasta ilmoituksesta omaan sisimpäämme, me haemme silloin lepoa sieltä, mistä kumpuaa myös kaikki pahuus (Mk 7:21-23). Omasta sisimmästämme kuulemme itsekkään minän äänen, oman mielikuvituksen ääniä, ehkä jopa itsensä eksyttäjän äänen. Sen tähden sisäiseen sanaan eli suoraan ilmoitukseen ei ole luottamista. Raamattu ja sen neuvomat sakramentit, kaste ja ehtoollinen, ovat ainoa varma paikka, jossa kohtaamme Jumalan ja kuulemme hänen äänensä.⁴

Entä niin sanotut karismaattiset ilmiöt, mitä niistä on ajateltava? Raamattu tarjoaa lukuisia esimerkkejä Jumalan yliluonnollisesta toiminnasta. Se osoittaa myös, että samoja ilmiöitä esiintyy raamatullisen viitekehyksen ulkopuolella. Karismaattisen kristillisyyden erityispiirteet – kuten kielillä puhuminen, profetoiminen tai ihmeet – tulevat vastaan muissakin uskonnoissa. Tämänkin seikan pitäisi varoittaa meitä pitämästä kyseisiä ilmiöitä merkkeinä siitä, että niiden takana on kolmiyhteinen Jumalan.⁵

Itse asiassa epäraitis karismaattisuus on läheistä sukua liberaalille teologialle. Molemmat haluavat vapautua Raamatusta Jumalan erityisenä ja arvovaltaisena ilmoituksena. Liberaali teologia asettaa

³ Ranskalaista filosofia René Descartesia (1596–1650) pidetään uuden ajan filosofian perustajana.

⁴ Ollilainen, Vesa: Ihmeet ja äärikarismaattisuus 2017, 47.

⁵ Ollilainen, Vesa: Ihmeet ja äärikarismaattisuus 2017, 49.

Raamatun yläpuolelle ihmisen järjen. Väärä karismaattisuus asettaa Raamatun yläpuolelle ihmisen tunnemaailman, joka arvostelee Raamattua kokemiensa sisäisten sanojen ja äänien valossa. Ei ole yllätys, että Raamatusta loitontuva karismaattisuus ja liberaali teologia ovat taipuvaisia löytämään toisena teologisesti ja toiminnallisesti.⁶

Tiivistelmänä totean: On sitten kysymys gnostilaishenkisestä, reformoidusta tai pietistisestä kristillisyydestä, jossa Jumalan antamalla inkarnatorisilla armonvälineillä ei ole sitä asemaa, jonka Raamattu niille antaa, ihminen jää iankaikkista pelastustaan ajatellen epävarmaksi. Niin sanottu sisäinen sana, joka suorastaan ohittaa Jumalan antamat armonvälineet, ei ainoastaan tee pelastusta epävarmaksi, vaan se eksyttää ihmisen, ellei hän löydä tietä Jumalan sanan ja sakramenttien pariin.

Jumala inkarnoitui kerran tähän katoavaan maailmaan, jotta me hänessä inkarnoituisimme katoamattomuuteen. Kasteemme on inkarnoitunut Kristus ja liittymisemme häneen. Ihmiselle, joka etsii pelkkää hengellistä todellisuutta ja voimaa, tämä on hulluus ja loukkauksen paikka. Ja aivan oikein, mitätöntähän se on. Mutta se on ainoa tie pelastuksen osallisuuteen, joka kulkee Kristuksen kautta. Kaikki muut tulevat muualta kuin portista.

Lopuksi

Jumala on inkarnoitunut Jeesuksessa ihmiseksi ja antanut meille myös inkarnoituneet armonvälineensä varmaan siksi, koska me itse olemme aineellisia olentoja. Jumalan ilmoituksen sana on tarkoitettu samanaikaisesti kaikille ihmisille. Sen sijaan sakramenteissa Kaikkivaltias Jumala lähestyy meitä yksilöinä, hän lähestyy meitä henkilökohtaisesti, hän kutsuu meitä nimeltä.

Inkarnaatiossa Luoja ja luotu, Henki ja aine yhtyvät samaksi todellisuudeksi. Inkarnatorinen pelastusoppi ilmentää samalla Jumalan kolmiykeyttä.

Erityisesti ”suoran ilmoituksen” teologia, joka rikko ja ohittaa inkarnatorisuuden, on nyt Suomessa ja laajemminkin ”in”. Sen tähden esimerkiksi tuomasmessu sekä Jaakko Heinimäen, Jukka Jämsenin ja Olli Valtosen kirjoituksissaan ja kirjoissaan esittämät ajatukset kannattaisi ottaa kriittiseen tarkasteluun.

Matti Väisänen

---

⁶ Ollilainen, Vesa: Ihmeet ja äärikarismaattisuus 2017, 71–72.

